

1945, 5. únor. Košice. — *Směrnice pro činnost okresního národního výboru v Lovinobani, vydané delegací SNR pro osvobozené území.*

Na základe rozhovorov s členmi Okresného národného výboru v Lovinobani Samuelom Zeliennom a Štefanom Peniažkom, Slovenská národná rada, delegácia pre oslobodené územie, berie na vedomie obnovenie činnosti Okresného národného výboru v Lovinobani a poveruje tento Okresný národný výbor, aby až do zvolenia nového Okresného národného výboru, ktorý by sa skladal zo zástupcov obyvateľstva celého lučeneckého okresu, vykonával celú verejnú správu, patriacu do právomoci Okresného národného výboru na celom území bývalého okresu lučeneckého, tedy aj na území prinávratenom z Maďarska.¹

Pre činnosť Okresného národného výboru určujú sa tieto hlavné zásady:

1. Všeobecná podpora a pomoc Červenej armáde.
2. Zvýšenie aktivity slovenského národa v boji proti nacistom.
3. Zaistenie výživy obyvateľstva a ubytovanie rodín, ktoré prišli o svoje domovy. Obyvateľstvo miest a dedín, ktoré neboli natoľko postihnuté, nech pomáhajú dedinám a mestám, ktoré boli vojnou zničené.
4. Zaistenie podnikov priemyselných, živnostenských, obchodných a poľnohospodárskych, ktoré sú opustené, alebo patria zradcom, alebo nepriateľom slovenského národa a Československej republiky a to okamžitým menovaním dočasných správcov v týchto podnikoch.
5. Chod podnikov priemyselných, živnostenských, obchodných ako i poľnohospodárskych nech je čím najskoršie obnovený.
6. Zriadenie národnej stráže na zaistenie verejnej bezpečnosti súkromných i verejných majetkov a najmä na zaistenie všetkých osôb politicky a národne nespoľahlivých. V národnej strážii môžu byť príslušníci bývalých bezpečnostných orgánov, pokiaľ sú národne a politicky spoľahliví. Národná stráž utvorí sa v dohode s miestnym veliteľstvom Červenej armády a podlieha národnému výboru, ktorý je za ňu zodpovedný.
7. Národný výbor nech spolupracuje s Maďarmi demokratického smýšľania, nakoľko ide o územie prevažne obývané Maďarmi. Pre maďarské obyvateľstvo neplatia žiadne iné direktívy, ako direktívy národného výboru.
8. Do maďarských obcí nech vymenuje Okresný národný výbor plnomocníka, spoľahlivého, demokraticky smýšľajúceho Slováka, taktického a obozretného, ktorý si po porade s miestnym obyvateľstvom vyberie poradný sbor z Maďarov demokraticky smýšľajúcich a rozvinie činnosť v smysle programu ONV.²

armády v čele s reakčnými londýnskymi dôstojníkmi, pokusy o likvidáciu 1. čs. armádneho sboru v SSSR, do-sazení vojenských komisařů a pokusy o nastolení vojenské diktatury na osvobozeném území a protisovětská špionáž — byla v rozporu se všemi československo-sovětskými dohodami a úmluvami i se zájmy čs. lidu. (Srv. např. knihu O. Janečka, *Se zbraní v ruce*, str. 162—185.)

Činnost VOÚ započala 28. října 1944 po přesunu vládní delegace do Chustu a skončila po dvou měsících kraham. (Za svobodu Československa, III. díl, str. 262—280). Ani po přemístění na východní Slovensko se Hasalovi nedařilo o nic lépe. (Tamtéž, str. 280—286). Proti existenci VOÚ se postavila ostře též Slovenská národná rada. Navzdory všem plánům a snahám londýnské buržoazní emigrace se stal základem nové čs. armády 1. čs. armádni sbor v SSSR, cilevědomě doplňovaný a rozšiřovaný na základě mobilizace, vyhlášené Slovenskou národní radou v únoru a v březnu 1945 (srv. pozn. čís. 1 k dokumentu čís. 187).

¹ Podobné pověření jako Okresnímu národnímu výboru v Lovinobani vydala Delegace SNR pro osvobozené území při jmenování správního sboru pro město Lučenec, který byl Delegací pověřen vykonávat pravomoc a funkci místního národního výboru v Lučenci do doby, než tu bude jmenována správní komise, event. zvolený národní výbor.

² Zásady týkající se Maďarů jsou v pověření pro správní sbor v Lučenci konkretizovány a z jejich formulací ještě jasněji vyplývá, že snahou bylo řešit tyto ožehavé otázky podle demokratických zásad. Citujeme:

„7. Správní sbor nech nadvíáže potrebnú spoluprácu aj s Maďarmi demokratického smýšľania.

8. Správna komisia nech sa postará o čím skoršie otvorenie škôl. Učítelia budú na zvláštnych kurzoch osvedčenými politickými pracovníkmi inštruovaní o tom, v akom duchu sa má vyučovanie viesť na novom Sloven-

9. V slovenských obciach nech je NV zvolený na shromaždeniach všetkého obyvateľstva po vylúčení aktívnych pomáhačov nemeckých a maďarských okupantov. Nech sú zvolení predovšetkým ľudia, ktorí pracovali v odboji, sú statoční, spravodliví a schopní zastávať túto funkciu.

10. Národný výbor sa postará o čím skoršie otvorenie škôl.

11. Rozvinutie propagandy vo smysle týchto cieľov a vo smysle platformy Slovenskej národnej rady.

Od všetkých funkcionárov národných výborov, ich zmocnencov a spolupracovníkov v úradoch, národných strážach, školách, správcov podnikov atď. vyžaduje sa demokratické smýšľanie, ktorého základným znakom je priateľský pomer k Červenej armáde a k bratskému SSSR.

Túto činnosť nech Okresný národný výbor vykonáva prostredníctvom Miestnych národných výborov a prostredníctvom svojich plnomocníkov.

Tento dopis sme odovzdali horeuvedeným delegátom Okresného národného výboru v Lovinobani s priáním, aby tento výbor na základe horeuvedeného zmocnenia a vytýčených smerníc čo najúspešnejšie svoju činnosť rozvinul.

Za Slovenskú národnú radu
Delegácia pre oslobodené územie.

ASNR Bratislava. Košice 1945, čj. 15/45. Průpis.

[159]

1945, 11. únor. Spišské Vlachy. — Zpráva místního národního výboru delegaci Slovenské národní rady v Košicích o dosavadní činnosti a prvních revolučních opatřeních.¹

Národný výbor v Spišských Vlachoch o svojej doterajšej činnosti podáva túto zprávu:

I. Národný výbor v Spišských Vlachoch vznikol — po prechádzajúcich starostlivých a tajných prípravách — dňa 2. septembra 1944. V ten istý deň sa ujal správy mesta a po doďávke zbraní zo Spišskej Novej Vsi nariadil mobilizáciu, na základe ktorej utvoril partizánsky oddiel v počte 200 mužov. Títo naši vojaci boli jednak na pomoc Nemcami obliehanej Spišskej Novej Vsi, jednak zaisťovali cesty vedúce do Sp. Novej Vsi, Sp. Podhradia ako i Krom-

sku. Pre maďarské obyvateľstvo nech sú otvorené ľudové školy. Učítelia exponovaní z Maďarska na týchto školách vyučovať nesmú. Z ostatných maďarských učiteľov môžu vyučovať tí, ktorí nie sú nepriateľmi slovenského národa a Československej republiky a sú demokratického smýšľania.“ [ASNR Bratislava, f. Košice 1945, spisy Delegace SNR pro osvobozené území, čj. 14/1945.]

¹ Také tisk a především košická „Pravda“ přinášel informace o činnosti národních výborů na osvobozeném území. O činnosti michaloveckého okresního národního výboru na poli sociální péče a zásobování píše pod hlavičkou „Pochopili svoju úlohu“ Pravda dne 13. února 1945:

„Jednotlivé oddelenia ONV v Michalovciach vykazujú potešiteľné výsledky.

Oddelenie sociálnej starostlivosti stará sa o rodiny dobrovoľne narukovaných do Čs. armády. Rodičom dobrovoľníkov sa vyplatila podpora a to: slobodným 500 Ks, ženatým bezdetným 600 Ks, ženatým s jedným dieťaťom 700 Ks, s dvoma deťmi 800 Ks, s tromi deťmi 900 Ks. Podpora sa vyplatí odo dňa narukovania dobrovoľníka do 31. januára t. r. Okrem toho všetci rodičia dobrovoľníkov dostanú jeden voz dreva zadarmo a taktiež povozy pre jeho dovoz. Rodičia narukovaných sa oslobodzujú od verejných prác, okrem prác najnutnejšie potrebných v príslušnej obci. Toto oddelenie sa postaralo aj o penzistov tým, že všetci štátom a penzijným ústavom platení penzisti dostanú svoje pohľadávky za mesiac december 1944 a január 1945.

Zásobovacie oddelenie sa postaralo o riadne zásobovanie tým, že nariadilo povinný predaj dobytky a povinný výkup obilia.

Podľa súpisov, vyhotovených miestnymi nár. výbormi pre zaokrytie potrieb okresu je potrebné 60 vagónov obilia. ONV prideli na jednotlivé obce množstvo, ktoré treba odovzdať pri povinnom výkupe. Týmto bude po